

УДК 811.111'342.9

ПРОСОДИЧНІ МАРКЕРИ ДОМІНУВАННЯ В АНГЛОМОВНИХ ДІЛОВИХ ПЕРЕГОВОРАХ

Лисичкіна О.О.

*Національна академія Національної гвардії України, м. Харків
olysychkina@gmail.com*

Стаття присвячена визначенню специфіки просодичного маркування домінування в англомовних ділових переговорах. Експериментально з'ясовано особливості функціонування просодії як засобу актуалізації домінування. Доведено, що інтеграція мелодійних, часових та темпоральних характеристик відбиває комунікативно-прагматичне навантаження інтеракцій англомовного ділового дискурсу та відтворює прагматичний потенціал цього виду дискурсу.

Ключові слова: *маркери домінування, діловий дискурс, інтеракція, просодична актуалізація, частота основного тону, інтенсивність, темпоральні характеристики.*

Статья посвящена определению специфики просодического маркирования доминирования в англоязычных деловых переговорах. Экспериментально установлены особенности функционирования просодии как средства актуализации доминирования. Доказано, что интеграция просодических характеристик отражает коммуникативно-прагматическую нагрузку интеракций англоязычного делового дискурса и отображает прагматический потенциал этого вида дискурса.

Ключевые слова: *маркеры доминирования, деловой дискурс, интеракция, просодическая актуализация, частота основного тона, интенсивность, темпоральные характеристики.*

This article highlights the prosodic features of domination in English business negotiations. The characteristics of prosody as a means of domination actualization within interactions have been experimentally determined. It has been proven that the prosodic characteristics integration reflects the communicative and pragmatic load of English business discourse interactions and conveys this discourse pragmatic potential.

Keywords: *domination, business discourse, interaction, prosodic actualization, frequency, intensity, temporal characteristics.*

Ефективність спілкування є не лише питанням взаємодії інтенцій співрозмовників, а й проблемою впливу, який зумовлює досягнення бажаного перлокутивного ефекту. Той факт, що просодія виступає засобом досягнення останнього, доводить можливість визначення специфіки функціонування тональної, часової та динамічної підсистем у сенсі їхньої комунікативно-прагматичної релевантності. Ефективній комунікації властиві тісні зв'язки між просодією, семантичним і прагматичним аспектами дискурсу.

Особливого значення просодична актуалізація впливу на співрозмовника набуває в сфері бізнесу, зокрема в переговорах. Ділові переговори як інтерактивний функціонально-прагматичний формат комунікації репрезентують процес обговорення комунікантами певного питання бізнесового або виробничого характеру з метою досягнення згоди шляхом послідовного аргументованого викладення власних позицій. Основними форматними ознаками ділових переговорів є логічність їхньої організації, офіційний характер функціонально-прагматичної взаємодії комунікантів відповідно до соціальної ситуації цього виду спілкування, орієнтація на досягнення згоди через переконання та аргументування.

Актуальність дослідження просодичної актуалізації впливу в ділових переговорах підкреслюється орієнтацією сучасних лінгвістичних студій на комплексний дискурсний аналіз соціально пріоритетних моделей міжособистісного спілкування, зокрема у сфері бізнесу. Розуміння особливостей взаємодії комунікантів важливе для з'ясування механізму продукування прагматично ефективного дискурсу.

Метою нашого дослідження є визначення просодичних маркерів домінування в англомовних ділових переговорах.

Об'єктом дослідження є ділові переговори як специфічний жанр аргументативного дискурсу, який віддзеркалює складний механізм формування перлокутивного ефекту переконання.

Дослідження виконано на матеріалі фрагментів англомовних ділових переговорів із сучасних навчальних аудіо- та відеокурсів ділової англійської мови та автентичних записів ділових переговорів з мережі Інтернет (2010-2014 роки). Загальна тривалість корпусу експериментального матеріалу становила 60 хвилин. Акустичний аналіз здійснювався з використанням спеціальних комп'ютерних програм для опрацювання акустичних параметрів мовних сигналів, а саме: Speech Filing System WASP University College London, Wavesurfer 1.8.8p4, Speech Analyzer v 2.7.

Ми виходили з припущення, що логіко-аргументативній організації досліджуваного дискурсу англомовних ділових переговорів відповідає певне просодичне оформлення, здатне посилювати або нівелювати мовний вплив, характерний для процесу аргументування.

Проведений за умов розгляду логіко-аргументативної інтеракції як основної структурної одиниці взаємодії комунікантів у ділових переговорах, перцептивний аналіз дозволив нам узагальнити особливості просодичної організації домінувальних інтеракцій. Так, простежується тенденція до динамічності акцентної дистрибуції аргументативних кроків і підкреслення інформативно значущих ділянок ритмометричними угрупованнями на рівні фоносинтагми.

Характер аранжування інтонаційних контурів у просодичному оформленні домінувальних інтеракцій відбиває загальну стратегію ведення ділових переговорів, а саме, не лише погодитися або не погодитися з тезою

пропонента, а й аргументовано висловити власну позицію. Отже, використовуються довгі фоносинтагми, які мають повну структуру, містять перед'ядерні ділянки – шкалу та перед шкалу, наприклад:

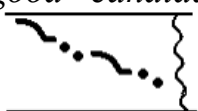
A1: *OK*, (1) | *'let's go 'back to _ this point |here*. (2) || *°We app'roached a 'number of supp'liers* (3) | *in 'order to get _ estimates* (4) | *for the ,cards and* (5) *for the ↗finishing processes*. (6) || *_ Finally*, (7) | *°we an'ticipate that the ↘routing* (8) | *will be with ↑two 'separate sup_ pliers* (9) | - *'one for ,blanks* (10) | *and the 'other for \cooling*. (11) || *↗Those ↗two steps* (12) | *'took us \3 ,weeks and* (13) *_ 2 weeks respectively*. (14) || *And that ,more or ,less 'brings us up to _ date*. (15) || *Ex°cept for ,pricing* (16) *and ,forecasts*. (17) ||

A2: *Yes*, (18) | *at the 'end of ,February* (19) | *°we 'finished our ,pricing review and our sales forecasts* (20) | *for the °first ↑3 ↗ sales ↗periods after _ launch*. (21) || (Eli Mina, 321).

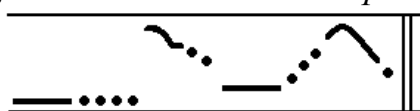
Зауважимо, що зазвичай моделі інтонаційних контурів тяжіють до чергування. Так, в інтеракції поспіль зустрічається не більше двох однакових моделей, що запобігає утворенню монотону у мовленні.

Згідно з результатами дослідження, передтермінальний ділянці фоносинтагм притаманні інваріантні та гетерогенні типи шкали, залежно від семантичного навантаження складових інтеракції. Зазначимо, що фоносинтагмам домінувальних інтеракцій властивий маркований передтермінальний акцент. Визначення особливостей тональної реалізації інтерактивної дії неможливе без встановлення специфіки мелодійного контуру домінувальних інтеракцій, які виступають цілеспрямованими оцінними діями. Наприклад:

**very good *candidates*

**working in the Pro*duction De*partment at the *moment*

Передтермінальна ділянка фоносинтагм домінувальних інтеракцій характеризується гетерогенним рухом тону, а також виокремлює інший варіант тональної експресії, а саме ковзний рух двох вагомих складових інтонаційної структури шкали та ядра, що, у нашому розумінні, є моделлю маркованого акценту, притаманного значущому смислового кванту.

Іншою особливістю просодичної актуалізації досліджуваних одиниць є залежність обсягу фоносинтагми від оцінності (позитивної, негативної, нейтральної) інформації і комунікативної інтенції комунікантів. Тональна специфіка інтеракцій полягає у варіативності передтермінальної та

термінальної ділянок фоносинтагм, причому тональні конфігурації фоносинтагм утворюють інтегративний мелодійний контур, якому характерна препозиційна та постпозиційна субординація.

**Well, | there are *several } *very good *candidates } *working in the*

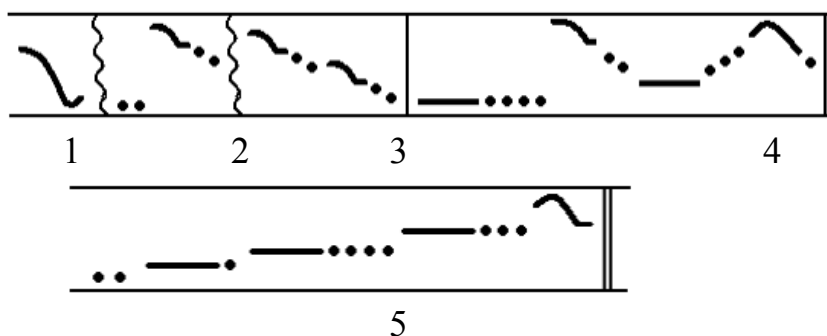
1 2 3 4

*Pro*duction De*partment at the *moment. || I don't *see a *problem about*

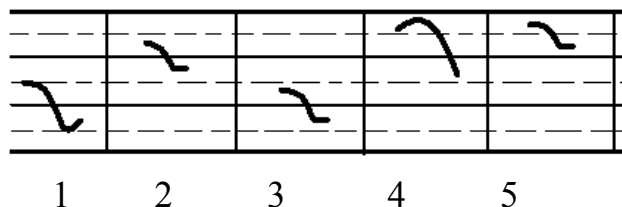
4 5

*pro*moting one of *them.||*

5

Блок-схема інтегративного мелодійного контуру ілюструє специфіку ядерної ділянки, яка маркована так: 1) спадно-висхідний (середній) + 2) спадний (неповного падіння) високий (нижня зона) + 3) спадний (неповний) низький + 4) спадний з ініціальним підйомом високий (нижня зона) + 5) спадний (неповного падіння) високий (верхня зона).

Таким чином, висотнотональна варіативність на перед'ядерній та ядерній ділянках, специфічна конфігурація тональної реалізації адекватно відтворюють структуру і препозиційні та постпозиційні відношення субординації інтегративного мелодійного контуру. Тональний рух підсилює мовленнєвий акцент в фоносинтагмах домінуючих інтеракцій метричними угрупованнями.

Параметр гучності домінуючих інтеракцій англomовних ділових переговорів відповідає семантичному й комунікативно-прагматичному навантаженню, характеру оцінності і взаємодіє з іншими надсегментними параметрами.

Досліджені зразки англomовних ділових переговорів характеризуються помірним темпом, однак на інформативно найвагоміших ділянках відбувається сповільнення темпу.

У процесі реалізації комунікативного задуму важливу роль разом з варіативністю тональних реалізацій відіграє паузація, оскільки більша

кількість коротких та середніх пауз в домінувальних інтеракціях вказує на особливу організацію англомовних ділових переговорів, яким властиві зосередженість, аргументованість, компактність [4, с. 84], та відображає інваріантні особливості реалізації аргументативної оцінки в контексті ділових переговорів.

Акустичні характеристики досліджуваних інтеракцій доцільно викласти за трьома просодичними підсистемами: ЧОТ, інтенсивності і тривалості мовленнєвих відрізків та пауз.

Дослідження особливостей зміни ЧОТ, яка є акустичним корелятом мелодійних характеристик інтеракції, проводилось із урахуванням тонального діапазону, інтервалу, швидкості реалізації, що має відповідну конфігурацію огинаючої ЧОТ, регістру змін базового акустичного корелята тональної підсистеми, співвідношення частотного максимуму та мінімуму з урахуванням їх локалізації.

Беручи до уваги твердження Ю. О. Дубовського про те, що тональний діапазон є самостійною просодичною ознакою [2, с. 63], розгляд ознакових параметрів ЧОТ англомовних домінувальних інтеракцій дискурсу ділових переговорів варто розпочати саме з цього параметра. Домінувальним інтеракціям властивий широкий діапазон. Розподіл фоносинтагм за висотнональним рівнем максимумів ЧОТ свідчить про притаманність високого (140-280 Гц) рівня переважній більшості фоносинтагм домінувальних інтеракцій. Із зростанням емоційності висловлення зростає й величина тонального максимуму, яка характеризується екстремовисоким, високим та середньопідвищеним рівнем [3, с. 277].

У ході експериментально-фонетичного дослідження було встановлено специфіку локалізації висотнонального максимуму в фоносинтагмах домінувальних інтеракцій англомовних ділових переговорів. Максимуми фоносинтагм локалізуються в ядрі (72,5%) та шкалі (27,5%). Це відповідає загальній тенденції розташування максимумів ЧОТ в досліджуваних зразках.

Доцільно проілюструвати тенденцію до локалізації максимальних значень ЧОТ у фоносинтагмах на прикладі кроку домінувальної інтеракції, у якому ділянки фоносинтагм з максимумами ЧОТ виділено напівжирним шрифтом великими літерами:

A2: *I'm afr**AID** } the **p**eople in **B**irmingham } aren't too **h**appy about the **i**dea of **m**oving to **LON**don. | For **ONE** thing, } we've just **co**mpleted **WORK** } on a **NEW** **h**eadquarters **b**uilding of our **o**wn } at a **co**st of **25** **m**illion. || But even **MORE** **i**mportant in the **e**yes of the **e**mployees } is the **d**isruption of **p**eople's **LIVES**. | **N**obody **w**ants to **m**ove to **LON**don } with its **h**igher **c**osts and big city **P**ROBLEms. || If a **m**ove to **LON**don goes **a**head, } I **w**on't be **surp**RISed | if some **p**eople **l**ook for other **J**OBS. ||
(Examples of business meetings).*

Аналіз реалізації швидкості зміни ЧОТ у фоносинтагмах аналізованих інтеракцій дає підстави виокремити певні тенденції, а саме: кроки домінувальних інтеракцій мають велику швидкість зміни ЧОТ.

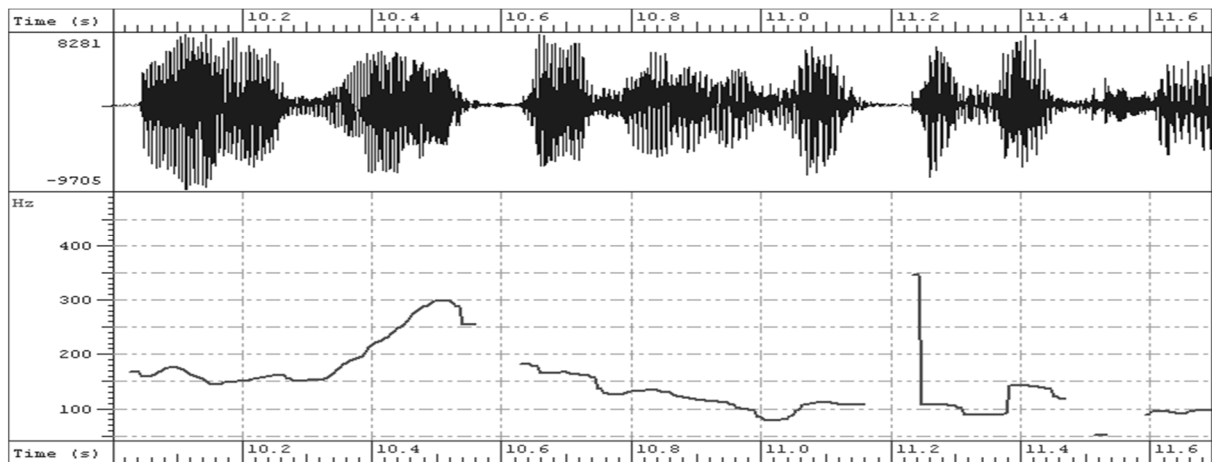

Рис. 1. Конфігурація огинаючої ЧОТ ФС
“We had no problems with production”

У наведеному прикладі фоносинтагма домінувальної інтеракції *“We had no problems with production”* характеризується великою швидкістю зміни ЧОТ. Таким чином, альтернація швидкості реалізації ЧОТ безпосередньо корелює із функціональним навантаженням смислових квантів, що сприяє виокремленню семантично вагомої інформації в інтеракціях англомовних ділових переговорах.

Спостереження за конфігурацією ЧОТ показали, що шкала у фоносинтагмах домінувальних інтеракцій представлена інваріантними та гетерогенними конфігураціями. Інваріантні конфігурації є найчастотнішим типом руху в передтермінальній ділянці фоносинтагм домінувальних інтеракцій.

Серед інваріантних конфігурацій найчастотнішим типом є рівний рух – 60%, спадна конфігурація ЧОТ зустрічається в 15% ФС, висхідна – 16,6%. Поряд з інваріантними конфігураціями, виявлено гетерогенні. Гетерогенні конфігурації мають велику варіативність (рівна висока + спадна шкала, спадна ковзна + рівна та ін.).

Зіставлення даних аудитивного й акустичного аналізу домінувальних інтеракцій в англомовних ділових переговорах дають підстави визначити певні особливості функціонування ЧОТ у цьому дискурсі. Так, домінування реалізується спадним тональним рухом конфігурації ЧОТ та чергуванням відрізків зі спадною динамікою. Спадні тони в домінувальних інтеракціях, тимчасом, варіюють щодо: а) діапазонних характеристик, б) ініціального підйому, в) типу спадної динаміки. Таким чином, результати аналізу тональної підсистеми дають підстави виокремити провідну роль мелодійного компоненту мовленнєвого сигналу в сенсі просодичної актуалізації домінування в англомовних ділових переговорах.

Інтенсивність як акустичний корелят гучності відбиває енергетичний потенціал звукових одиниць і здатна передавати інформацію про семантичну структуру інтонаційної одиниці та її семантичну вагу, про ситуативну зумовленість гучності, і тому вона набуває свого просодичного статусу, взаємодіючи з іншими підсистемами просодичного рівня, надає висловленню конкретного смислу [3, с. 124–125].

Однією з параметричних ознак інтенсивності є силовий діапазон, який вимірювався шляхом встановлення відсоткового відношення мінімальної амплітуди інтенсивності до максимальної. Ця величина умовно розглядається як індикатор силового діапазону [5, с. 116]. Аудитивний аналіз показав, що кроки домінувальних інтеракцій вимовляються з помірною та підвищеною гучністю, що вказує на ступінь оцінності мовленнєвої дій опонента. За результатами дослідження, крокам домінувальних інтеракцій англомовного дискурсу ділових переговорів притаманний середній діапазон варіювання. Зміни динамічних характеристик у домінувальних інтеракціях свідчать про високий ступінь оцінності, який відтворює певну градуальність реалізації прагматичного потенціалу інтеракцій. Інтенсивність зростає з негативною оцінкою опонента.

Домінувальним інтеракціям англомовного дискурсу ділових переговорів властива “гнучкість”, яка узгоджується з параметричними ознаками ЧОТ і тривалості. Спостереження щодо загального динамічного контуру фоносинтагм вказують на домінування спадної динаміки енергетичних максимумів в домінувальних інтеракціях досліджуваного дискурсу.

За результатами акустичного аналізу, домінувальні інтеракції характеризуються підвищеним рівнем інтенсивності, про що свідчить наведений акустичний малюнок.

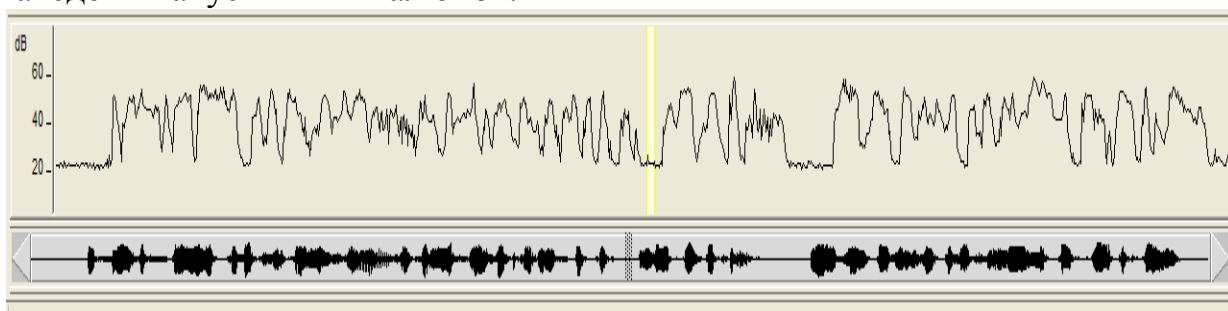

Рис. 2. Акустичний малюнок інтенсивності кроку домінувальної інтеракції
A2: *Oh, come on, (1) | we always discuss major purchases and (2) } the minor
ones are made when we need to. (3) || We can't consult with each other for
every bit of cable we buy. (4) || (Eli Mina, 97).*

Зіставна динаміка інтенсивності дає підстави для визначення статусу цього акустичного параметра як такого, що віддзеркалює реалізацію інформативної програми домінувальних інтеракцій в англомовних ділових

переговорах і маркує домінування. Зміни інтенсивності в англомовних ділових переговорах корелюють із семантикою тієї чи іншої ділянки досліджуваного дискурсу і комунікативно-прагматичним навантаженням цих ділянок.

Тривалість досліджуваних одиниць в англомовних ділових переговорах як акустичний корелят мовленнєвого темпу становить для фоносинтагми домінувальних інтеракцій 1505 мсек. Тривалість фоносинтагм залежить від комунікативно-прагматичного навантаження кроків інтеракцій. Для ілюстрації зазначеної тенденції наведемо приклад аргументативного кроку думувальної інтеракції:

A2: *Sure, (618) | we all know that. (690) || But we couldn't stand still. (1027) | If we'd continued offering the some products, (2700) } I reckon (360) } our results would have been even worse. (2850) ||* (Kenneth Thomson, 53).

Результати спостережень наводять на думку, що темпоральна організація домінувальних інтеракцій корелює з їх інтенціональною специфікою. Характеристики тривалості специфічно маркують рецептивну модель англомовного дискурсу ділових переговорів, яка віддзеркалює інтеграцію семантико-часової реалізації й прагматичного потенціалу досліджуваних одиниць.

Серед компонентів часової підсистеми, яка визначається, основним чином, тривалістю [6, с. 9], особливу увагу привертає пауза, оскільки саме вона виконує функцію розподілу мовленнєвого потоку на смислові кванти, сигналізує про когнітивну діяльність мовця та структурує мовлення [1, с. 6].

Згідно з отриманими результатами в домінувальних інтеракціях спостерігається градуальність тривалості пауз. Це можна пояснити тим, що спростування аргументів відтворює певний ступінь негативної оцінки, що адекватно реалізується у семантико-часовій площині англомовного дискурсу ділових переговорів.

A1: *You've got to understand that (103) the largest running cost of Megadrome (431) is the depreciation (20) on all the equipment. (671) If we just open at weekends, for example, (418) we've got to offset a reduced gate income (306) against the same level of depreciation. (713)*

A2: *Francois is right. (424) That's why (182) I feel the only option is (380) to close down and sell off the equipment* (Brieger, Comfort 1998, 115).

Цей приклад домінувальної інтеракції вказує на специфіку варіативності паузної організації залежно від ступеня оцінки. Згідно з результатами дослідження частотними є надкороткі та короткі паузи. Фоносинтагмені паузи створюють однотипний алгоритм паузної організації, у той час як фонофразові паузи виступають у ролі регулятора делімітації домінувальної інтеракції. Фоносинтагмені паузи є надкороткими (70%) та короткими (30%). Фонофразова пауза є короткою. Це відповідає ступеню

оцінності та віддзеркалює психологічний стан опонента, який спростовує тезу пропонента. Домінувальним інтеракціям в англомовних ділових переговорах притаманна більш висока оцінна динаміка, що й створює певну паузну градуальність.

Узагальнюючи результати проведеного акустичного аналізу просодичних параметрів, доцільно зазначити, що тональні, динамічні та часові характеристики просодії є функціонально релевантними маркерами домінувальних інтеракцій досліджуваного дискурсу, а власне їхня інтеграція маркує домінування. Таким чином, домінування в англомовних ділових переговорах актуалізується на всіх просодичних рівнях. Перспектива подальшого дослідження просодичних маркерів домінування в діловому дискурсі вбачається нами в урахуванні гендерного аспекту.

Література

1. Дворжецкая М. П. Единство системного и коммуникативно-функционального анализа просодии связного текста / М. П. Дворжецкая // Изучение динамического аспекта сегментных и супraseгментных единиц звучащего текста. – К. : КГПИИЯ, 1988. – С. 5–11.
2. Дубовский Ю. А. Анализ интонации устного текста и его составляющих / Ю. А. Дубовский. – Минск : Вышэйшая школа, 1978. – 140 с.
3. Калита А. А. Фонетичні засоби актуалізації смислу англійського емоційного висловлювання : [монографія] / А. А. Калита. – К. : Вид. центр Київськ. держ. лінгв. ун-ту, 2001. – 351 с.
4. Келлетт П. Конфликтный диалог: работа с пластами значений для продуктивных взаимоотношений / П. Келлетт [пер. с англ. М.А. Новицкая]. – Харьков: Изд-во "Гуманитарный Центр", 2010. – 416 с.
5. Надеина Т. М. Просодическая организация речи как фактор речевого воздействия : дисс. ... докт. филол. наук : 10.02.19 / Надеина Татьяна Михайловна. – М., 2004. – 428 с.
6. Тюрина С. Ю. Лексико-фонетические характеристики связующих элементов дискурса в английской деловой речи (на материале фраз вежливого прерывания разговора): автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04 "Германские языки" / С. Ю. Тюрина. – Иваново, 2003. – 19 с.

Джерела ілюстративного матеріалу

1. Brieger N. Advanced Business Contacts / Brieger N., Comfort J. – L. : Prentice Hall, 1998. – 202 p.
2. Eli Mina. The Complete Handbook of Business Meetings / Eli Mina. – L. : AMACOM, 2007. – 318 p.
3. Kenneth Thomson. English for Meetings / Kenneth Thomson. – Cornelsen. Berlin : Delta Publishing, 2007. – 88 p.
4. Examples of business meetings. – Режим доступу : <http://www.rossiterandco.com/CorporateProducer/SuccessfulBusinessmeetings/ExamplesOfBusinessMeetings.htm>. – Заголовок з екрану.